

**Обласна програма „Поводження з твердими побутовими відходами в
Тернопільській області на 2018-2020 роки”**

1. Паспорт програми

1.	Ініціатор розроблення програми	управління житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документу органу виконавчої влади про розроблення програми	Закон України „Про відходи, Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р, протокольне рішення наради при заступнику голови обласної державної адміністрації Валу О.В. від 09 січня 2018 року
3.	Розробник програми	управління житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації
4.	Співрозробники програми	управління екології та природних ресурсів обласної державної адміністрації
5.	Відповідальний виконавець програми	управління житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації
6.	Учасники програми	управління житлово-комунального господарства та енергозбереження, екології та природних ресурсів, виконавчі комітети Бережанської, Кременецької, Тернопільської, Чортківської міських рад, районні державні адміністрації, міські, селищні, сільські ради, об'єднані територіальні громади, ОКП „Тернопільтеплокомуненерго”
7.	Термін реалізації програми	2018-2020 роки
1)	Етапи виконання програми (для довгострокових програм)	-
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть	обласний, районні, об'єднаних

	участь у виконанні програми (для комплексних програм)	територіальних громад, міські бюджети міст Бережан, Кременця, Тернополя та Чорткова
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, в тому числі:	50330,0 тис. гривень
1)	Кошти державного бюджету	-
2)	Кошти обласного бюджету	3980,0 тис. гривень
3)	Кошти районних бюджетів та міст обласного значення	1850,0 тис. гривень
4)	Кошти бюджетів сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	22800,0 тис. гривень
5)	Коштів інших джерел	21700,0 тис. гривень

2. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма

Питання належного поводження зі сміттям або твердими побутовими відходами є досить гострою проблемою кожного населеного пункту Тернопільської області та всієї країни загалом і потребує якнайшвидшого свого вирішення. Ціна цього рішення вимірюється чистотою навколишнього середовища та здоров'ям людей.

У Тернопільській області протягом останніх років утворюється близько 800 тис. м³ в рік твердих побутових відходів, для захоронення яких функціонує 740 сміттєзвалищ, з них 31 комунальне. Загальна площа земельних ділянок зайнятих сміттєзвалищами становить понад 150 га. Обсяги утворення відходів з кожним роком зростають, зокрема у 2000 році - це 282,0 тис. м³, 2010 – 659,3 тис. м³, 2015 – 788,5 тис. м³, 2016 - 774,5 тис. м³, а вже у 2017 – 784,9 тис. м³. На сьогоднішній день на сміттєзвалищах області захоронено 21430,9 тис. м³ сміття. У зв'язку з цим, переважна більшість сміттєзвалищ функціонує в режимі перевантаження, з порушенням проектних показників щодо обсягів накопичення відходів. Значне зростання кількості сміття – результат, передусім, зміни способу життя людей – надзвичайного поширення предметів одноразового використання. Суттєво зменшити обсяг відходів можна за рахунок збільшення терміну придатності таких речей.

Об'єкти поводження з побутовими відходами здебільшого експлуатуються з порушеннями екологічних і санітарно-епідемічних вимог. Складування здійснюється безсистемно, відходи підгортаються та ущільнюються періодично, не забезпечено контролю за станом підземних вод, атмосферного повітря, ґрунтів, відсутні системи захисту ґрунтових вод, вилучення та знешкодження біогазу і фільтрату. У задовільному стані утримуються лише сміттєзвалища міст Кременець, Тербовля, Тернопіль і Чортків.

На території області у 2000 році збудовано єдиний полігон твердих побутових відходів у м. Копичинці Гусятинського району, який на даний час внаслідок незадовільної експлуатації знаходиться в занедбаному стані як звичайне неупорядковане сміттєзвалище.

Правовстановлюючі документи на земельні ділянки під сміттєзвалищами мають лише міста Заліщики, Кременець, Монастириська, Почаїв, Тернопіль і Хоростків. Таким чином, 26 міст і селищ та всі села області експлуатують сміттєзвалища з порушеннями земельного законодавства – без оформлення права користування земельними ділянками. Паспортизовано лише 91 місце видалення відходів.

Рівень охоплення населення області вивезенням твердих побутових відходів становить близько 65%. У селах санітарне очищення майже не організоване, до збирання та вивезення відходів не залучаються підприємства, що надають такі послуги. Населення самостійно вивозить відходи на сільські звалища, які знаходяться у природних рельєфних утвореннях – балках, ярах, долинах річок. Це становить екологічну небезпеку, оскільки фільтрат, насичений токсичними речовинами, потрапляє у водні об'єкти. Через відсутність належної системи поводження з твердими побутовими відходами в населених пунктах, як правило у приватному секторі, щорічно виявляється близько тисячі несанкціонованих стихійних звалищ.

Відповідно до статті 32 Закону України „Про відходи” з 1 січня 2018 року набрала чинності заборона на захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів — тобто запроваджується обов'язкове роздільне збирання або сортування сміття. Станом на 1 січня 2018 року роздільним збиранням твердих побутових відходів охоплено 112 населених пунктів, що складає 10,6 % від їх загальної кількості. У місті Ланівці, селищі Козова, Шумській та Почаївській об'єднаних територіальних громадах встановлено устаткування для пресування ПЕТ-пляшки

Завдяки впровадженню роздільного збирання побутових відходів, роботі сміттєсортувальної лінії в Теребовлянському районі у 2017 році відібрано близько 160 тис. м³ сировинно цінних компонентів, що значно зменшило обсяги захоронення відходів на сміттєзвалищах.

Важливою передумовою впровадження комплексу планувальних, організаційних, санітарно-технічних та господарських заходів щодо збирання, зберігання, перевезення, оброблення (перероблення), утилізації, видалення, знешкодження і захоронення побутових відходів, що утворилися в населених пунктах є виготовлення та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів. На сьогоднішній день в області затверджено 107 таких схем.

Поліпшення екологічної та санітарно-епідемічної ситуації, забезпечення належного поводження з твердими побутовими відходами є одним із пріоритетних завдань органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, тому зумовлює необхідність залучення різних джерел фінансування, у першу чергу обласного та місцевих бюджетів.

3.Визначення мети програми

Метою Програми є зменшення негативного впливу побутових відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини шляхом реформування сфери поводження з твердими побутовими відходами, створення умов для надання високоякісних послуг з роздільного збирання, сортування, зберігання, перевезення, перероблення, утилізації, знешкодження та захоронення відходів із застосуванням сучасних методів і технологій.

4. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, обсягів та джерел фінансування; строки та етапи виконання Програми

Шляхи та засоби розв'язання проблеми поводження з твердими побутовими відходами ґрунтуються на чинній правовій базі та новітніх технологіях у цій сфері. Зокрема, необхідність впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів передбачається положеннями статті 32 Закону України „Про відходи”.

Враховуючи екологічні та економічні фактори, планується впровадити комплексну систему, яка базується на організації роздільного збирання твердих побутових відходів, сортування на спеціальних технологічних лініях сміттєпереробних підприємств, компостуванням органічної частини та складуванням залишку, що не утилізується на полігонах, або використання для виробництва теплової енергії шляхом високотемпературного піролізу.

Ця система включає такі етапи робіт:

- організацію роздільного збирання відходів у місцях їх утворення та постачання на переробні підприємства;
- створення пунктів збирання і заготівлі відходів як вторинної сировини;
- збирання відходів і транспортування на сміттєпереробні підприємства;
- вилучення на сортувальних лініях корисних компонентів твердих побутових відходів та утилізація їх залишку;
- організацію збирання, перероблення та утилізації великогабаритних і будівельних відходів, використаної побутової техніки тощо.

Програма передбачає бюджетне фінансування в основному організаційних заходів у сфері поводження з твердими побутовими відходами. Враховуючи прибутковість діяльності, пов'язаної із сортуванням, переробкою та захороненням цієї категорії відходів і продуктів їх розкладу, які знаходяться на існуючих сміттєзвалищах та утворюються внаслідок життєдіяльності населення, основна увага акцентуватиметься на залученні приватних інвестицій. Це, крім природоохоронного ефекту, забезпечуватиме зайнятість трудових ресурсів і надходження до бюджетів.

Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок:

- коштів обласного бюджету;
- коштів районних бюджетів та міст обласного значення;
- коштів бюджетів сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад;

- інших джерел, в тому числі, коштів суб'єктів господарювання, грантів міжнародних організацій, коштів міжнародних програм, благодійних внесків тощо.

Конкретні обсяги фінансування Програми передбачаються під час підготовки проектів державного та місцевих бюджетів на відповідний рік у межах видатків, передбачених Програмою.

Фінансування проектів з метою реалізації заходів програми здійснюються відповідно до чинного законодавства України та відповідного порядку, затвердженого розпорядженням голови обласної державної адміністрації.

Орієнтовний обсяг фінансування Програми на 2018-2020 роки становить 50330,0 тис. гривень, з яких за рахунок обласного бюджету – 4880,0 тис. гривень; районних бюджетів та міст обласного значення –1850,0 тис. гривень, бюджетів сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад –22800,0 тис. гривень, інших джерел – 20800,0 тис. гривень.

Ресурсне забезпечення обласної програми „Поводження з твердими побутовими відходами в Тернопільській області на 2018-2020 роки”
тис.гривень

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання програми	Обсяг фінансування Програми	У тому числі за роками		
		2018	2019	2020
Обсяг ресурсів, усього, у тому числі:	50330,0	9450,0	16830,0	24050,0
державний бюджет	-	-	-	-
обласний бюджет	3980,0	1120,0	1920,0	940,0
районні бюджети та міст обласного значення	1850,0	830,0	510,0	510,0
бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	22800,0	4900,0	9400,0	8500,0
кошти інших джерел	21700,0	2600,0	5000,0	14100,0

5. Перелік завдань, заходів програми та результативні показники

Основними завданнями Програми є:

- дослідження морфологічного складу твердих побутових відходів, що утворюються в області;
 - розробка схем санітарного очищення населених пунктів області;
 - розширення територій, які охопленні послугою збирання твердих побутових відходів;
 - вибір земельних ділянок для будівництва об'єктів поводження з твердими побутовими відходами та оформлення на них правовстановлюючих документів;
 - будівництво регіональних сміттєпереробних підприємств;

- спорудження об'єкту генерації теплової та електричної енергії з твердих побутових відходів;
- спорудження об'єкту біоферментації органічних твердих побутових відходів для виробництва органічних добрив;
- створення мережі пунктів для приймання вторинної сировини у містах і селищах області;
- впровадження схем роздільного збирання твердих побутових відходів у населених пунктах області, а саме спорудження майданчиків, павільйонів, для роздільного збирання та придбання контейнерів для роздільного збирання;
- видавництво поліграфічної продукції, проведення семінарів, конференцій, вивчення досвіду щодо належного поводження з твердими побутовими відходами.

Виконання Програми дасть можливість:

- забезпечити реалізацію державної політики у сфері поводження з твердими побутовими відходами;
- стовідсотково охопити населення послугою збирання, вивезення та захоронення твердих побутових відходів;
- припинити експлуатацію несанкціонованих сміттєзвалищ;
- впровадити роздільне збирання відходів у всіх населених пунктах області;
- збільшити використання вторинної сировини до 70-80% від загального обсягу твердих побутових відходів;
- виробити теплову та електричну енергію і добрива з твердих побутових відходів;
- зменшити обсяги накопичення відходів на сміттєзвалищах/полігонах області;
- поліпшити санітарну, епідемічну та екологічну ситуацію в області;
- підвищити рівень екологічної свідомості населення, зокрема молоді та школярів;
- створити нові робочі місця.

В результаті виконання заходів Програми у всіх населених пунктах будуть наявні схеми санітарного очищення населених пунктів, частка населення, що охоплена послугою збирання, перевезення та захоронення побутових відходів зростає до 100 %, буде збудовано шість сміттєпереробних підприємств, створено 66 мереж пунктів приймання вторинної сировини, споруджено понад 1000 майданчиків, павільйонів і придбано понад 3000 контейнерів для роздільного збирання твердих побутових відходів, також проведено шість семінарів, видано близько 1000 одиниць поліграфічної продукції щодо належного поводження з твердими побутовими відходами.

6. Напрями діяльності та заходи обласної програми „Поводження з твердими побутовими відходами в Тернопільській області на 2018-2020 роки ”

№ з/п	Назва напрямку діяльності	Перелік заходів програми	Строк виконання заходу	Виконавці	Джерела фінансування	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів для виконання завдання, тис.гривень	Орієнтовні обсяги фінансування (вартість), тис. гривень, у тому числі за роками			Очікуваний результат
							2018	2019	2020	
1.	1. Технічний розвиток сфери поводження з твердими побутовими відходами	1) Дослідження морфологічного складу твердих побутових відходів, що утворюються в населених пунктах області	2018 рік	управління житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації	державний бюджет	-	-	-	-	Дослідження спеціальною науково-дослідницькою організацією (інститутом, лабораторією) стану поводження з твердими побутовими відходами в розрізі адміністративно-територіальних одиниць з наданням висновку та шляхів виходу з ситуації, що склалась.
					обласний бюджет	600,0	600,0	-	-	
					районні бюджети та міст обласного значення	450,0	450,0	-	-	
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	450,0	450,0	-	-	
					інші джерела	500,0	500,0	-	-	
					Всього	2000,0	2000,0	-	-	
		2) Розробка схем санітарного очищення населених пунктів об'єднаних територіальних громад області	2018-2020 роки	виконавчі комітети міських рад міст обласного значення, виконавчі комітети міських, селищних, сільських рад	державний бюджет	-	-	-	-	виготовлення та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів, у тому числі за роками: - у 2018 році – 20 схем, - у 2019 році – 20 схем, - у 2020 році – 20 схем
					обласний бюджет	-	-	-	-	
					районні бюджети та міст обласного значення	50,0	50,0			
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	950,0	350,0	300,0	300,0	
					інші джерела	-	-	-	-	
					Всього	1000,0	400,0	300,0	300,0	
		3) Розширення територій, які охопленні послугою збирання твердих побутових відходів	2018-2020 роки	виконавчі комітети Бережанської, Кременецької, Тернопільської, Чортківської міських рад, районні державні адміністрації, міські, селищні, сільські ради	державний бюджет	-	-	-	-	укладання договорів на збирання, вивезення, утилізацію та захоронення твердих побутових відходів (% від загальної кількості населення), у тому числі за роками: - у 2018 році – 70 %, - у 2019 році – 80 %, - у 2020 році – 100 %.
					обласний бюджет	-		-	--	
					районні бюджети та міст обласного значення	-	-			
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	-	-	-	-	
					інші джерела	-	-	-	-	
					Всього	-	-	-	-	

2.	2. Будівництво об'єктів приймання, переробки та утилізації твердих побутових відходів;	1) вибір земельних ділянок для будівництва об'єктів поводження з твердими побутовими відходами та оформлення на них правовстановлюючих документів у Бережанському, Кременецькому, Зборівському, Чортківському районах	2019	Комунальне підприємство теплових мереж Тернопільської обласної ради „Тернопільтепло комуненерго”	державний бюджет	-	-	-	-	виготовлення правовстановлюючих документів на земельні ділянки для будівництва об'єктів поводження з твердими побутовими відходами у 2019 році – 4 ділянки, орієнтовною площею по 10 га кожна.
		2) будівництво регіональних сміттєпереробних підприємств у Бережанському, Кременецькому, Зборівському, Чортківському районах	2019-2020 роки	Приватні інвестори	обласний бюджет	80,0	-	80,0	-	
					районні бюджети та міст обласного значення	-	-	-	-	
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	-	-	-	-	
					інші джерела	-	-	-	-	
					Всього	80,0	-	80,0	-	
	3) спорудження об'єкту генерації теплової та електричної енергії з твердих побутових відходів у Зборівській об'єднаній територіальній громаді	2019-2020 роки	Приватні інвестори	Зборівська об'єднана територіальна громада	державний бюджет	-	-	-	-	будівництво сміттєпереробних підприємств із застосуванням новітніх технологій та обладнання: - у 2020 році – 4 об'єкти.
					обласний бюджет	-	-	-	-	
					районні бюджети та міст обласного значення	-	-	-	-	
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	-	-	-	-	
					інші джерела	10000,0	-	-	10000,0	
					Всього	10000,0	-	-	10000,0	
	4) Спорудження об'єкту біоферментації органічних твердих побутових відходів для виробництва органічних добрив у Скалатській об'єднаній	2019	Скалатська об'єднана територіальна громада	Зборівська об'єднана територіальна громада	державний бюджет	-	-	-	-	Виробництво теплової та електричної енергії з твердих побутових відходів.
					обласний бюджет	600,0	-	600,0	-	
					районні бюджети та міст обласного значення	-	-	-	-	
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	600,0	-	600,0	-	
					інші джерела	600,0	-	600,0	-	
					Всього	1800,0	-	1800,0	-	
		2019	Скалатська об'єднана територіальна громада	Скалатська об'єднана територіальна громада	державний бюджет	-	-	-	-	Виробництво органічних добрив з твердих побутових відходів.
					обласний бюджет	300,0	-	300,0	-	
					районні бюджети та міст обласного значення	-	-	-	-	
					бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	300,0	-	300,0	-	
					інші джерела	300,0	-	300,0	-	

	територіальній громаді			Всього	900,0	-	900,0	-	
3.Розширення простору використання твердих побутових відходів як вторинної сировини	1) Створення мережі пунктів для приймання вторинної сировини у містах і селищах, об'єднаних територіальних громадах області	2018-2020	органи місцевого самоврядування, комунальні та приватні підприємства	державний бюджет	-	-	-	-	Спорудження мережі пунктів для приймання вторинної сировини, у тому числі за роками: - у 2018 році – 13 пунктів; - у 2019 році – 27 пунктів, - у 2020 році – 26 пунктів.
				обласний бюджет	-	-	-	-	
				районні бюджети та міст обласного значення	450,0	150,0	150,0	150,0	
				бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	2500,0	500,0	1000,0	1000,0	
				інші джерела	-	-	-	-	
				Всього	2950,0	650,0	1150,0	1150,0	
	2) Впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів у населених пунктах області: а) спорудження майданчиків, павільйонів, для роздільного збирання; б) придбання контейнерів для роздільного збирання	2018-2020	органи місцевого самоврядування, комунальні та приватні підприємства	державний бюджет	-	-	-	-	Спорудження майданчиків, павільйонів, для роздільного збирання - у 2018 році – 202 об'єкти; - у 2019 році – 414 об'єктів; - у 2020 році – 414 об'єктів. придбання контейнерів для роздільного збирання: - у 2018 році – 808 контейнерів; - у 2019 році – 1656 контейнерів. - у 2020 році – 1656 контейнерів.
				обласний бюджет	2100,0	420,0	840,0	840,0	
				районні бюджети та міст обласного значення	900,0	180,0	360,0	360,0	
				бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	18000,0	3600,0	7200,0	7200,0	
				інші джерела	10000,0	2000,0	4000,0	4000,0	
				Всього	31000,0	6200,0	12400,0	12400,0	
4.Освітньо-пропагандистські заходи у сфері поводження з твердими побутовими відходами	1) Видавництво поліграфічної продукції, проведення семінарів, вивчення досвіду щодо належного поводження з твердими побутовими відходами	2018-2020	управління освіти і науки, управління житлово-комунального господарства та енергозбереження, управління екології та природних ресурсів обласної державної адміністрації,	державний бюджет	-	-	-	-	Проведено семінарів, у тому числі за роками: - у 2018 році –2 семінари; - у 2019 році – 2 семінари; - у 2020 році – 2 семінари; Видано поліграфічної продукції, у тому числі за роками: - у 2018 році –понад 300 одиниць; - у 2019 році – понад 300 одиниць; - у 2020 році – понад 300 одиниць.
				обласний бюджет	300,0	100,0	100,0	100,0	
				районні бюджети та міст обласного значення					
				бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад	-	-	-	-	
				інші джерела	300,0	100,0	100,0	100,0	
				Всього	600,0	200,0	200,0	200,0	
Усього за Програмою					50330,0	9450,0	16830,0	24050,0	

7. Координація та контроль за ходом виконання Програми

Координація робіт з виконання заходів і завдань Програми здійснюватиметься управлінням житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації.

Організаційне забезпечення реалізації Програми та контроль за ходом виконання покладається на управління житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації.

Виконавці Програми забезпечують реалізацію заходів Програми в повному обсязі та двічі на рік, до 10 січня та 10 липня протягом 2018-2020 років, надають інформацію про хід виконання Програми управлінню житлово-комунального господарства та енергозбереження обласної державної адміністрації для узагальнення.

Управління житлово-комунального господарства та енергозбереження облдержадміністрації узагальнює подану інформацію та здійснює аналіз виконання заходів Програми, про що інформує департамент економічного розвитку і торгівлі обласної державної адміністрації до 20 січня та 20 липня протягом 2018-2020 років.

Тернопільська обласна державна адміністрація подає інформацію про хід виконання програми Тернопільській обласній раді до 20 лютого упродовж 2019-2020 років.

Контроль за:

- виконанням Програми покладається на постійні комісії Тернопільської обласної ради з питань децентралізації та адміністративно-територіальної реформи, архітектури, будівництва, дорожнього та житлово-комунального господарства і з питань бюджету;

- використанням бюджетних коштів, спрямованих на забезпечення виконання програми, здійснюється в порядку, встановленому бюджетним законодавством.

**Керівник апарату
обласної державної адміністрації**

В.В.СІКІРИНСЬКИЙ